

Rīkojies, izvērtē, maini

- pedagoģiskie darbarīki

Bo Hejlskov Elvén
Leg. psiholog

LEE ROSS RICHARD E NISBETT

THE PERSON AND THE SITUATION

Perspectives of Social Psychology

"This book has been a constant companion over the past 10 years."

Malcolm Gladwell

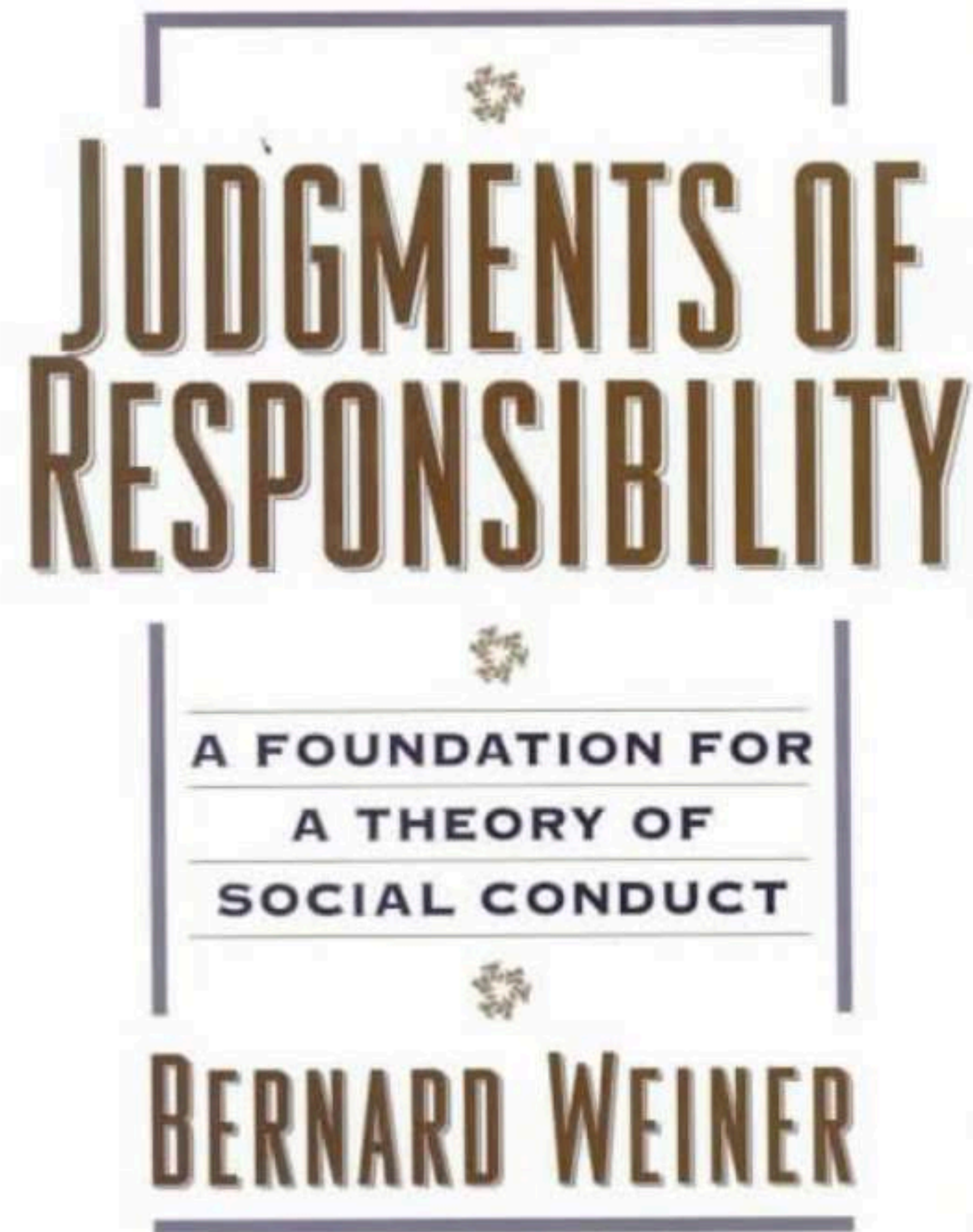
NEW FOREWORD BY MALCOLM GLADWELL

Atribūcijas teorija

Neizdošanās cēloņus varam saskatīt dažādās vietās.

Kļūstam bezspēcīgi, ja uzskatām, ka tie meklējami

- mūsu pašu rakstura iezīmēs,
- citu rakstura iezīmēs,
- cēloņos, ko nevaram ietekmēt.

Atbildības princips

Ietekmēt var tas, kurš
uzņemas atbildību.
Ja vēlos, lai man izdodas,
man jānoskaidro, kā
nepieciešams rīkoties.
Tad es varu izvairīties no
bezpēcības.

Stāvvietu kontrolieris

Atribūcijas teorijas piemērs

Saņemot soda kvīti, varat izvēlēties divus domāšanas modeļus:

- Mašīnu biju novietojis nepareizi. Tas bija muļķīgi.
- Stāvvietu kontrolieris ir idiots.
 - Ja izvēlaties domāt pēc otrā modeļa, arī nākamajā dienā auto novietosiet tāpat kā iepriekš
 - un saņemsiet jaunu soda kvīti,
 - un apstiprināsies jūsu viedoklis: stāvvietu kontrolieri ir idioti,
 - un tas nozīmē, ka jūs neko nebūsiet iemācījies.

Bezpalīdzība

Asīzes Francisks to vislabāk
attēlojis stāstā par Gubio
pilsētas vilku

”Vilks rīkojas saskaņā ar savu
dabu.”

Izvēloties atbilstošāko satvaru
un izturēšanās veidu, varam
mazināt gan konkrētās
uzvedības sekas, gan paši savu
bezspēcību.

Pedagoģija

Platons uzskatīja, ka bērni ir mežoņi, kurus jāpieradina un jādisciplinē.

Pedagoģija

Aristotelis uzskatīja, ka bērni ir negatavi pieaugušie, kas pieaugs, ja viņiem tikai dos iespēju attīstīties. Gluži kā augiem - tiem vajadzīgs ūdens un barības vielas, un viss notiek. Tomēr dažiem augiem vajadzīgs arī kociņš, uz kura atbalstīties. It īpaši brīžos, kad pūš vējš. Pareiza atbalsta kociņa izvēlēšanos viņš dēvē par *phronesis*

Pedagoģija

Un tā sākas diskusija par
pedagoģijas mērķi un formu:

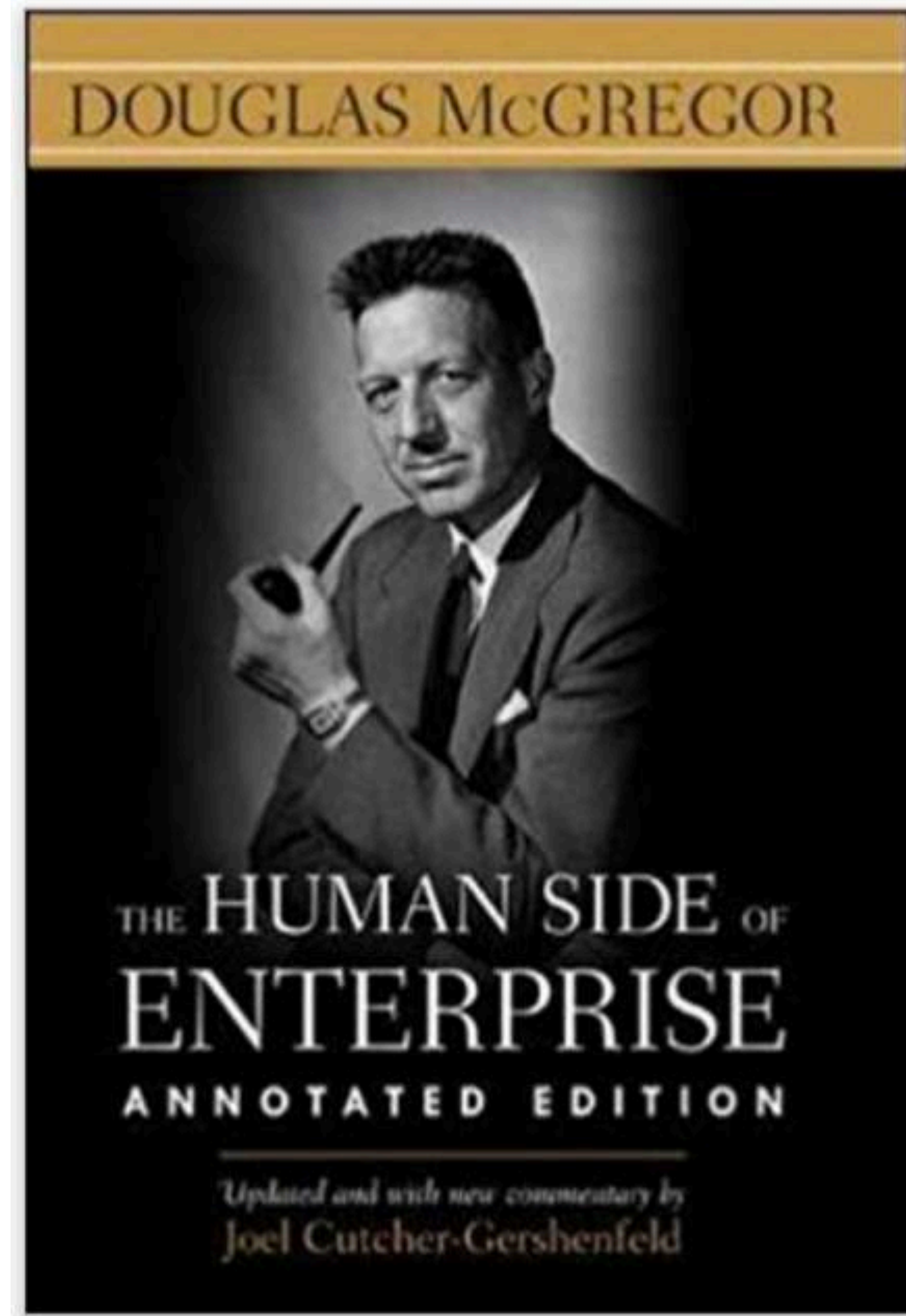
- ar manipulēšanu un
autoritārām metodēm panākta
paklausība
- ar atbalsta pasākumiem
veicināta autonomija

Skatījums uz cilvēku

D. Makgregors 1960. gadā formulējis divus fundamentālus veidus, kā uzlūkot cilvēku:

- X - cilvēki ir slinki, tāpēc tos vajag motivēt, kontrolēt un uzraudzīt
- Y - cilvēki tiecas pēc patstāvības un savu iespēju robežās cenšas darīt vislabāko Šis skatījums ietekmē arī mūsu darba metožu izvēli.

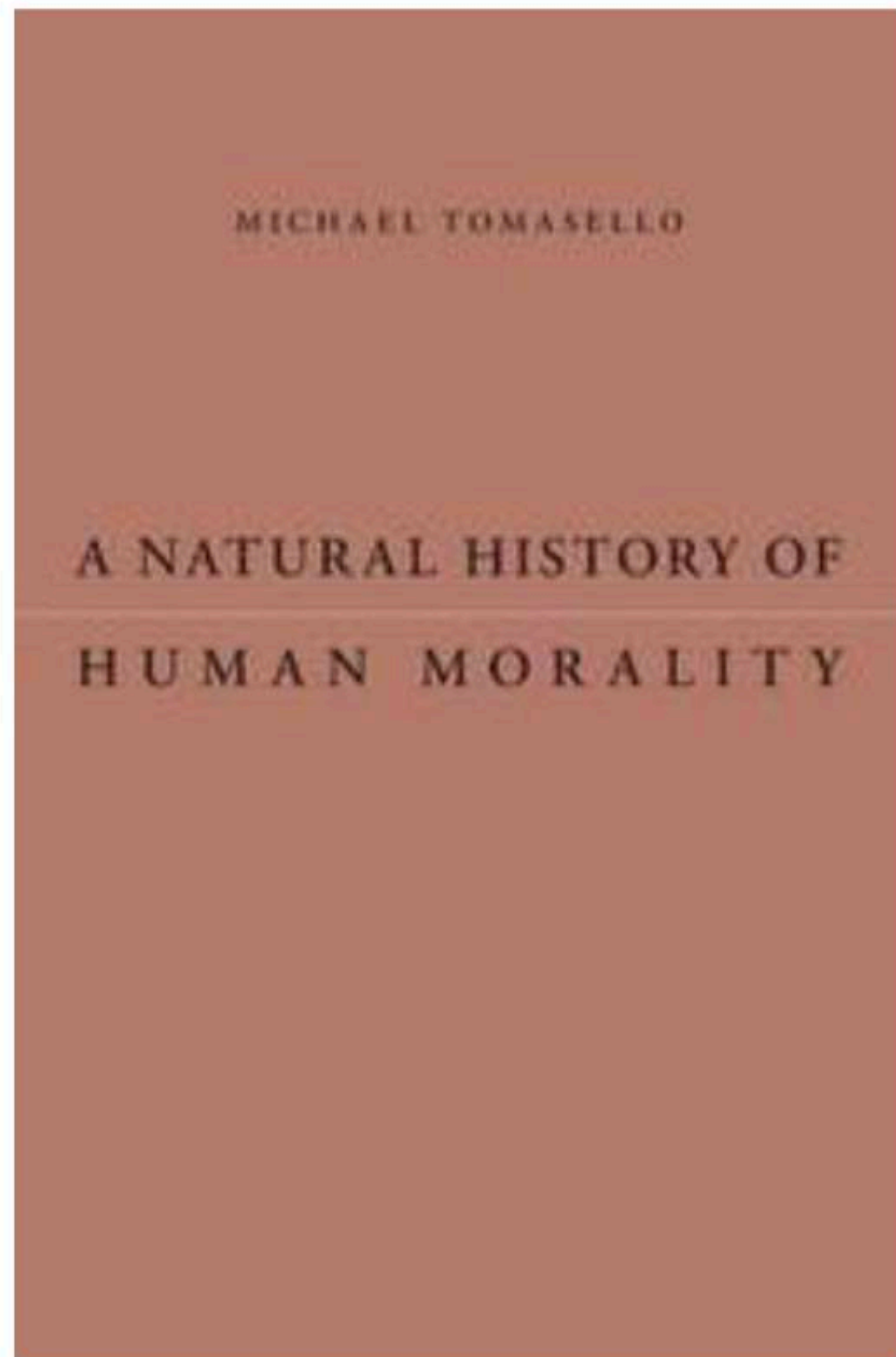

Skatījuma maiņa

Ross Grīns (*Ross Greene*) runā par skatījuma maiņu

- Grīns uzskata, ka runa ir par to, vai mēs domājam, ka
- cilvēks to dara tīšām,
- cilvēks rīkojas, cik labi vien spēj.

Skatījuma maiņa

Tomasello raksturo morāles attīstību divos virzienos, abi ir būtiski grupas kopībai un līdz ar to - arī grupas izdzīvošanai

- ka mums jā rūpējas par vājākajiem (ētika)
- ka mums jāgādā, lai visi grupas locekļi ievēro uzvedības normas (moralizēšana)

Apburtais loks un pozitīvais loks

Ja uzskatām, ka cilvēks ir vājš vai viegli ievainojams,

- ticam, ka cilvēks rīkojas, cik labi spēj,
- uzņemamies atbildību,
- vairāk vēlamies izprast cilvēka rīcības motīvus,
- kļūstam empātiskāki,
- mums šis cilvēks vairāk patīk,
- kļūstam elastīgāki un pieņemošāki attiecībās ar šo cilvēku,
- vairāk pielāgojamies šī cilvēka labā.

Veidojas pozitīvais loks!

Dopamine modulates egalitarian behavior in humans

Ignacio Sáez, Lusha Zhu, Eric Set, Andrew Kayser, Ming Hsu

Current Biology 25 (7), 912-919, 2015

Egalitarian motives form a powerful force in promoting prosocial behavior and enabling large-scale cooperation in the human species

The role of D4 receptor gene exon III polymorphisms in shaping human altruism and prosocial behavior

Yushi Jiang, Soo Hong Chew, Richard Paul Ebstein

Frontiers in human neuroscience 7, 195, 2013

Pozitīvais loks un apburtais loks

Ja uzskatām, ka cilvēks atrodas ar mums vienlīdzīgā pozīcijā:

- domājam, ka cilvēks to dara tīšām
- uzveļam atbildību cilvēkam
- mazinās mūsu vēlme izprast cilvēka rīcības motīvus
- mēs kļūstam mazāk empātiski
- mums šis cilvēks sāk mazāk patikt
- vairs neesam tik elastīgi un pieņemoši attiecībās ar šo cilvēku
- esam mazāk gatavi pielāgoties cilvēka labā

Veidojas apburtais loks

Science 27;305(5688):1254-1258

The Neural Basis of Altruistic Punishment

Dominique J.-F. de Quervain,^{1*†} Urs Fischbacher,^{2*}
Valerie Treyer,³ Melanie Schellhammer,² Ulrich Schnyder,⁴
Alfred Buck,³ Ernst Fehr^{2,5†}

Many people voluntarily incur costs to punish violations of social norms. Evolutionary models and empirical evidence indicate that such altruistic punishment has been a decisive force in the evolution of human cooperation. We used H₂¹⁵O positron emission tomography to examine the neural basis for altruistic punishment of defectors in an economic exchange. Subjects could punish defection either symbolically or effectively. Symbolic punishment did not reduce the defector's economic payoff, whereas effective punishment did reduce the payoff. We scanned the subjects' brains while they learned about the defector's abuse of trust and determined the punishment. Effective punishment, as compared with symbolic punishment, activated the dorsal striatum, which has been implicated in the processing of rewards that accrue as a result of goal-directed actions. Moreover, subjects with stronger activations in the dorsal striatum were willing to incur greater costs in order to punish. Our findings support the hypothesis that people derive satisfaction from punishing norm violations and that the activation in the dorsal striatum reflects the anticipated satisfaction from punishing defectors.

violations are not punished, and they seem to feel relief and satisfaction if justice is established. Many languages even have proverbs indicating such feelings, for example, "Revenge is sweet."

A design to study the punishment of defectors. We examined the hypothesis that people derive satisfaction from the punishment of norm violations by combining an economic experiment involving real monetary payoffs with positron emission tomography (PET). Our hypothesis predicts that altruistic punishment is associated with the activation of brain areas related to reward processing. Single-neuron recording in nonhuman primates (9–11) and neuroimaging studies with humans using money as a reward medium (12–16) reliably indicate that the striatum is a key part of reward-related neural circuits. Moreover, if altruistic punishment occurs because the punisher anticipates deriving satisfaction from punishing, we should observe activation predominantly in those reward-related brain areas that are associated with goal-directed behavior. Single-neuron recording in nonhuman primates (17–19) provides

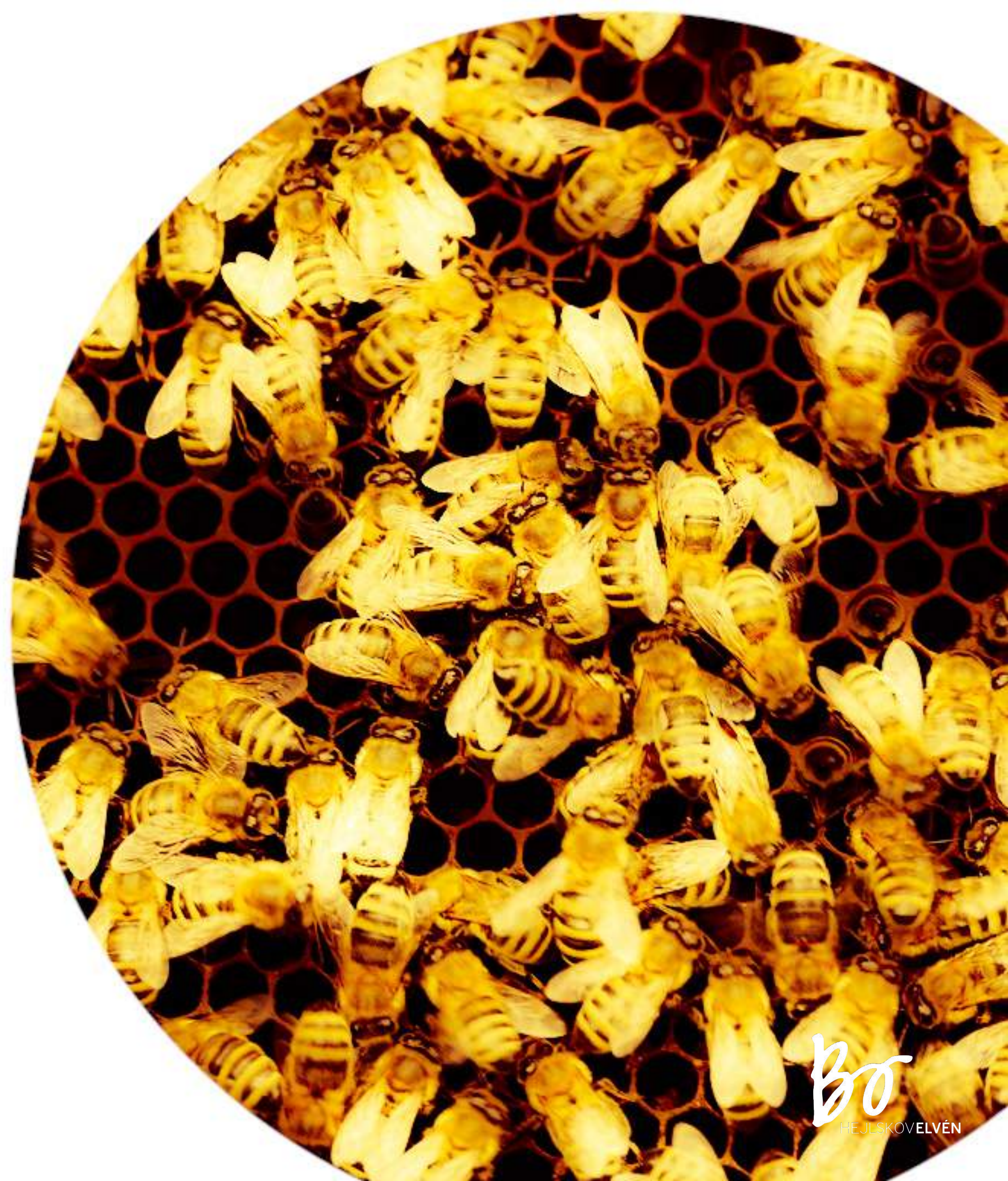
Bišu strops

Diskutējiet par situācijām, kurās reiz esi nokļuvis apburtajā lokā.

- Kādu faktoru ietekmē nokļuvi tādā situācijā?

Diskutējiet par situācijām, kurās reiz esi nokļuvis pozitīvajā lokā

- Kādu faktoru ietekmē nokļuvi tādā situācijā?

Contents lists available at [ScienceDirect](#)

Cognition

journal homepage: www.elsevier.com/locate/COGNIT

The moral pop-out effect: Enhanced perceptual awareness of morally relevant stimuli

Ana P. Gantman, Jay J. Van Bavel*

Psychology Department, New York University, 6 Washington Place, New York, NY 10003, USA

ARTICLE INFO

Article history:

Received 13 August 2013

Revised 20 February 2014

Accepted 23 February 2014

Available online 16 April 2014

ABSTRACT

People perceive religious and moral iconography in ambiguous objects, ranging from grilled cheese to bird feces. In the current research, we examined whether moral concerns can shape awareness of perceptually ambiguous stimuli. In three experiments, we presented masked moral and non-moral words around the threshold for conscious awareness as part of a lexical decision task. Participants correctly identified moral words more frequently than non-moral words—a phenomenon we term the *moral pop-out effect*. The moral pop-out

Review Article | Published: 01 June 2009

Stress signalling pathways that impair prefrontal cortex structure and function

Amy F. T. Arnsten

Nature Reviews Neuroscience **10**, 410–422 (2009) | [Download Citation](#) ↓

Skatījuma maiņa

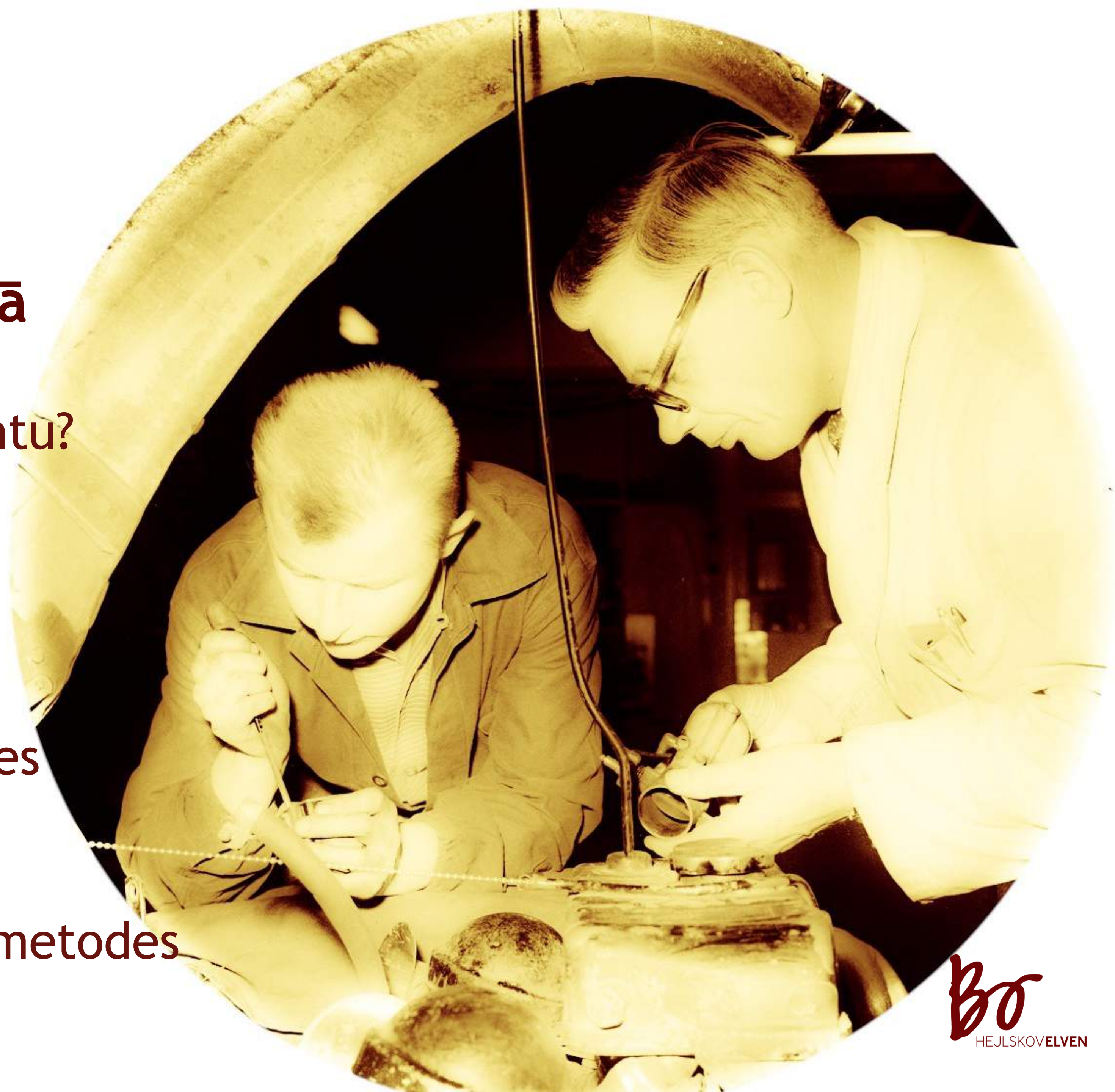
Tātad skatījuma maiņa ir visai sarežģīts, nepārtraukts process
Tās pirmsākumi meklējami cilvēces attīstības senvēsturē, kad cilvēki bija bara būtnes
No tās nav iespējams izvairīties
Un mums vēlreiz jāatgriežas pie atribūcijas

Bū autodarbnīca

Atribūcijas teorijas piemērs

Mēs strādājam autodarbnīcā

- Kurš darbnīcā ir atbildīgs par automašīnas apkopi un remontu?
- Mašīnas īpašnieks?
- Mašīna?
 - Mašīnai nav vajadzības sadarboties
 - Mašīna pati nevar izvairīties no sabojāšanās
- Mehāniķim jāgādā, lai tam būtu vajadzīgie darbarīki un metodes

L'offerta che
ti darà un **brivido**.

Rinfresca il tuo ambiente a partire da

299⁰⁰€

DAIKIN
MUA

MORTILLARO

Via S. Maria della Vittoria, 105/113 - Palermo
091 26 71 841 mortillaro.it

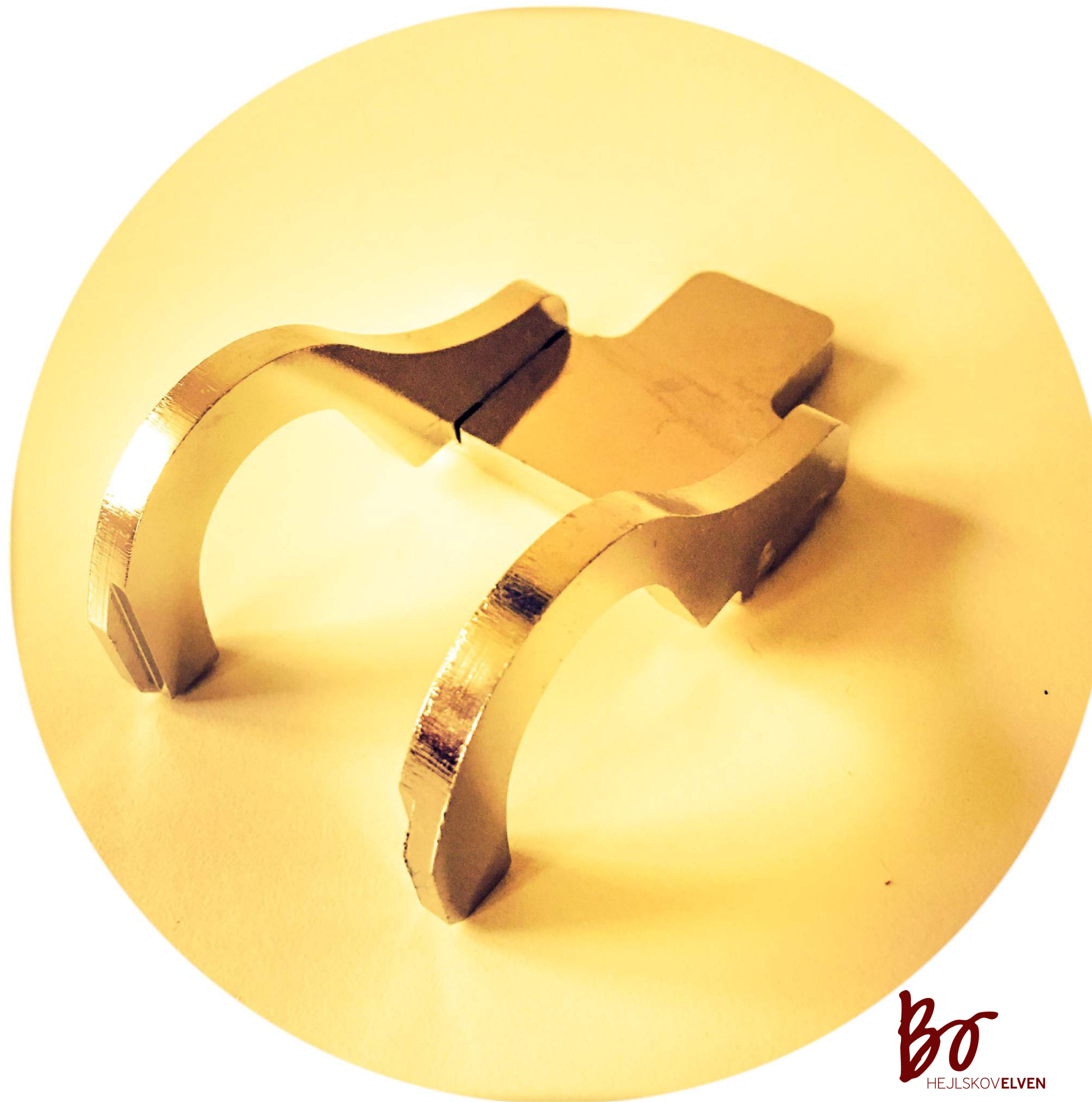

Bū autodarbnīca

Atribūcijas teorijas piemērs

Mēs strādājam autodarbnīcā

- protams, mums ir visi parastie instrumenti
- un visi speciālie instrumenti, kādi mums jebkad varētu būt vajadzīgi

Bū autodarbnīca

Atribūcijas teorijas piemērs

Mēs strādājam autodarbnīcā

- un šķirojam savus darbarīkus un metodes:
- vispirms atmetam nelikumīgos rīkus un metodes
- pēc tam - nepiemērotos, neētiskos
- un visbeidzot atmetam arī neiedarbīgos

Bū autodarbnīca

Atribūcijas teorijas piemērs

Mēs strādājam autodarbnīcā

- darbnīcā mēs izmantojam darbarīkus un metodes
- Tagad aplūkosim:
 - kādi darbarīki un metodes mums ir vajadzīgas?
 - kad tos izmantot?

Darbarīki

Visām metodēm jābalstās
pozitīvajā lokā

Un visām metodēm jāveicina
pozitīvā loka pastāvēšana

Atmetam metodes, kas balstās
apburtajā lokā vai to veicina

Darbarīku kastes

- kvalitātes nodrošināšanas modelis

Tikt galā ar smagām
situācijām, tās nesaasinot
Izvērtēt, kāpēc radās tādas
grūtības

Mainīt - lai situācija
neatkārtotos

Darbarīku kastes

- kvalitātes nodrošināšanas modelis

Tikt galā ar smagām
situācijām, tās nesaasinot
Izvērtēt, kāpēc radās tādas
grūtības

Mainīt - lai situācija
neatkārtotos

Emociju lipīgums

Afekti ir lipīgi - mēs jūtam citu emocijas.

Šo funkciju veic spoguļneironi.

Mēs spoguļojam viens otra muskuļu sasprindzinājumu.

Articles

New Perspectives on Emotional Contagion: A Review of Classic and Recent Research on Facial Mimicry and Contagion

Elaine Hatfield^{*a}, Lisamarie Bensman^a, Paul D. Thornton^a, Richard L. Rapson^a

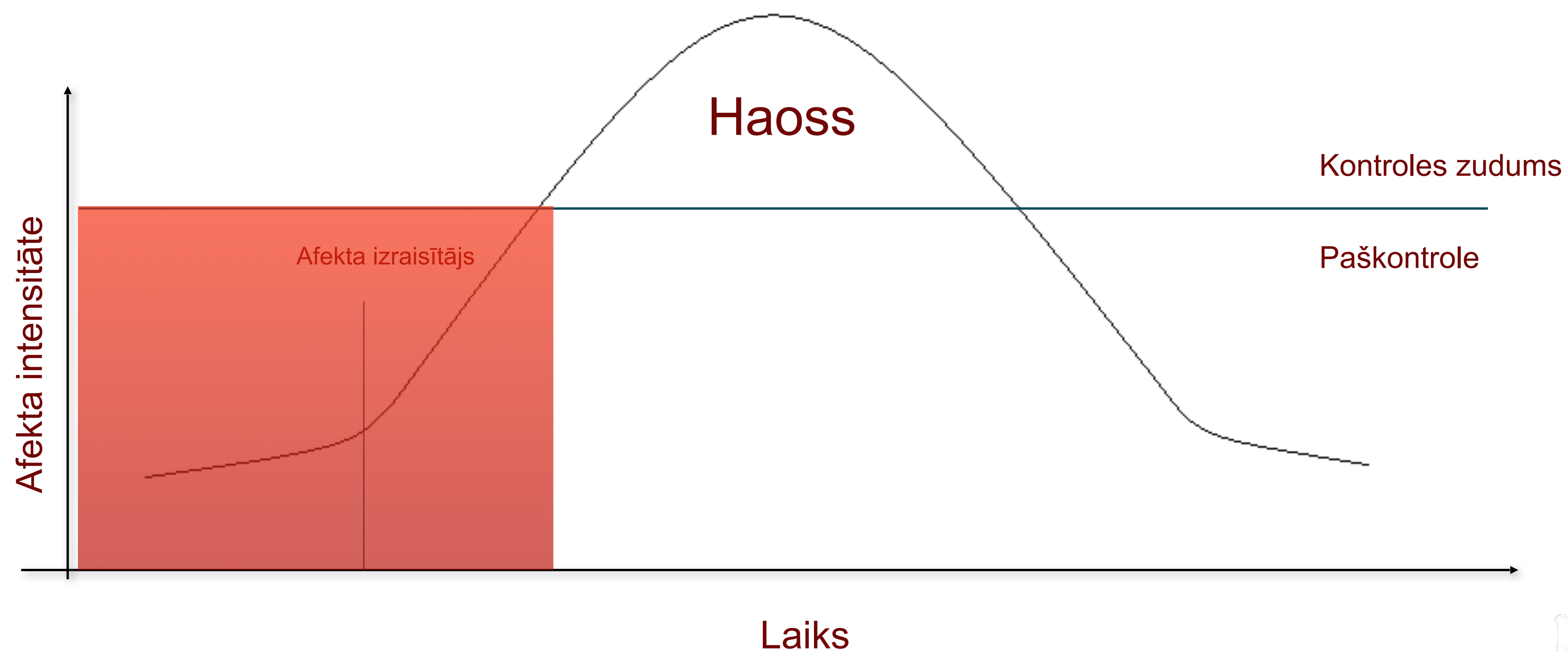
[a] University of Hawaii, Honolulu, HI, USA.

Abstract

Recently, scholars from a wide variety of disciplines, using a variety of scientific techniques, have begun to study the influence of attention, facial mimicry, and social context on emotional contagion. In this paper we will review the classic evidence documenting the role of attention, facial mimicry, and feedback in sparking primitive emotional contagion. Then we will discuss the new evidence which scholars have amassed to help us better understand the role of facial mimicry in fostering contagion and the ability to “read” others’ thoughts, feelings, and emotions. Finally, we will briefly speculate as to where future research might be headed.

Keywords: emotional contagion, facial mimicry, components of emotion

Metode: mieru saglabājošās stratēģijas

Mieru saglabājošā metode

Pieklusini emociju izpausmes
Izvairies no dominējoša acu kontakta
Runā mierīgi, nepaceļot balsi un
nesasprindzinot žokļus
Esi mierīgs, nestreso
Uzvedini personu uz domām par ko citu,
novirzi

Mieru saglabājošā metode

Respektē otra personīgo telpu

- Ik reizi, kad kāds no tevis attālinās par diviem soļiem, arī tu sper divus soļus atpakaļ.
- Izvirzot prasības, soli atkāpies.

Mieru saglabājošā metode

Nestāvi otram tieši pretī.

Mieru saglabājošā metode

Nestāvi otram tieši pretī.
Labāk stāvi mazliet iesāņus

Mieru saglabājošā metode

Ja kādu pārņem nemiers - apsēdies
Neizcel savu ķermeni fiziski
Iedomājies, it kā tu tumšā sestdienas vakarā
nāktu mājās no pilsētas centra!

Neļauj, lai tev pielīp citu cilvēku nemiers,
tādējādi vēl pastiprinot apkārtējo cilvēku
nemieru

Aplipini pārējos ar savu mieru

ELSEVIER

International Journal of Nursing Studies

Volume 47, Issue 6, June 2010, Pages 699-708

Student nurses' de-escalation of patient aggression: A pretest–posttest intervention study

Johannes Nau ^{a, b} , Ruud Halfens ^c , Ian Needham ^d , Theo Dassen ^a

Erleben von aggressivem Verhalten in der Notaufnahme nach Etablierung eines Deeskalationstrainings

Zweite Mitarbeiterbefragung in den Akutbereichen der Charité – Universitätsmedizin Berlin

Authors

[Authors and affiliations](#)

J. Frick , A. Slagman, M. Möckel, J. Searle, F. Stemmler, R. Joachim, T. Lindner

Originalien

First Online: 12 December 2017

670

Downloads

1

Citations

Zusammenfassung

Hintergrund

Aggressives und herausforderndes Verhalten von Patienten und deren Angehörigen gefährdet

ELSEVIER

Research in Developmental Disabilities

Volume 18, Issue 2, March–April 1997, Pages 101–112

Changing care staff approaches to the prevention and management of aggressive behaviour in a residential treatment unit for persons with mental retardation and challenging behaviour

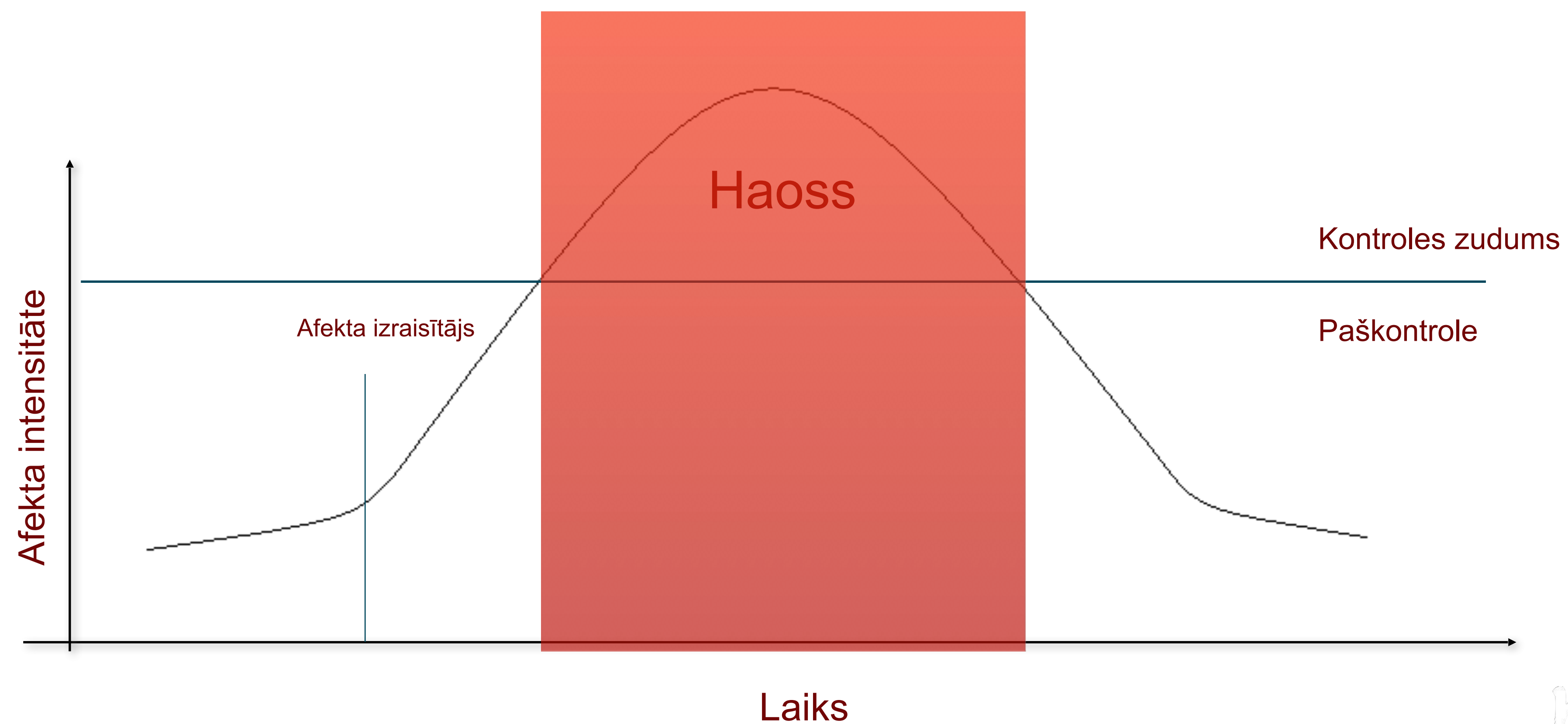
David Allen , Lindsay McDonald, Colin Dunn, Tony Doyle

 Show more

[https://doi.org/10.1016/S0891-4222\(96\)00043-1](https://doi.org/10.1016/S0891-4222(96)00043-1)

[Get rights and content](#)

Metode: haosa brīdī

Bū autodarbnīca

Atribūcijas teorijas piemērs

Mehāniķis nedrīkst
izmantot metodes, kas rada
risku sabojāt automašīnu!
Neizmantojam veseri, ja
iespējams tikt galā ar
skrūvgriezi.

Pergamon

Child Abuse & Neglect 30 (2006) 1333–1342

Child Abuse
& Neglect

Learning from tragedy: A survey of child and adolescent restraint fatalities

Michael A. Nunno^{*}, Martha J. Holden, Amanda Tollar

*Residential Child Care Project, Family Life Development Center, College of Human Ecology,
Cornell University, Ithaca, NY 14853, USA*

Received 3 March 2005; received in revised form 3 February 2006; accepted 24 February 2006

Available online 15 November 2006

2011

Review of the Medical Theories and Research Relating to Restraint Related Deaths

Caring Solutions (UK)
University of Central Lancashire

Mieru saglabājošā metode - haosa stāvoklī

Nogaidi - bieži ar to arī pietiek
Atbrīvo telpu no pārējiem klātesošajiem -
lai iegūtu vietu un mieru
Izvairies pieskarties ar sasprindzinātiem
muskuliem
Ja kāds tevi satver, atslābinies

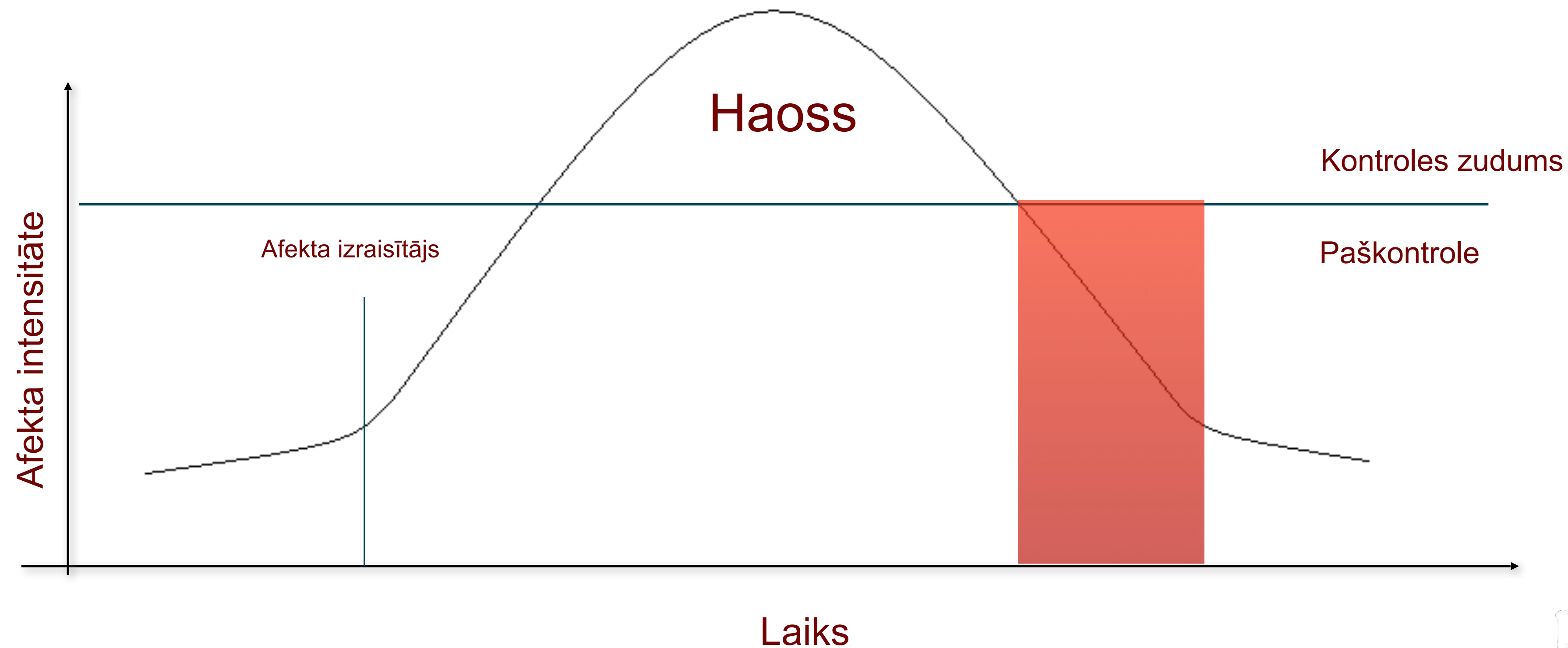

Mieru saglabājošā metode - haosa stāvoklī

“Avārijas” situācijās, kurās vajadzīga aktīva rīcība:

- kusties līdzī otram cilvēka kustībām
 - turēšana paaugstina adrenalīna līmeni
 - kustība samazina adrenalīna līmeni
- pēc pāris sekundēm aktīvi atlaid tvērienu

Metode: nomierināšanās

Mieru saglabājošā metode

Miers

Nogaidi

Atgriezies pie ikdienas darbībām

Sakop

Turpini novirzīt

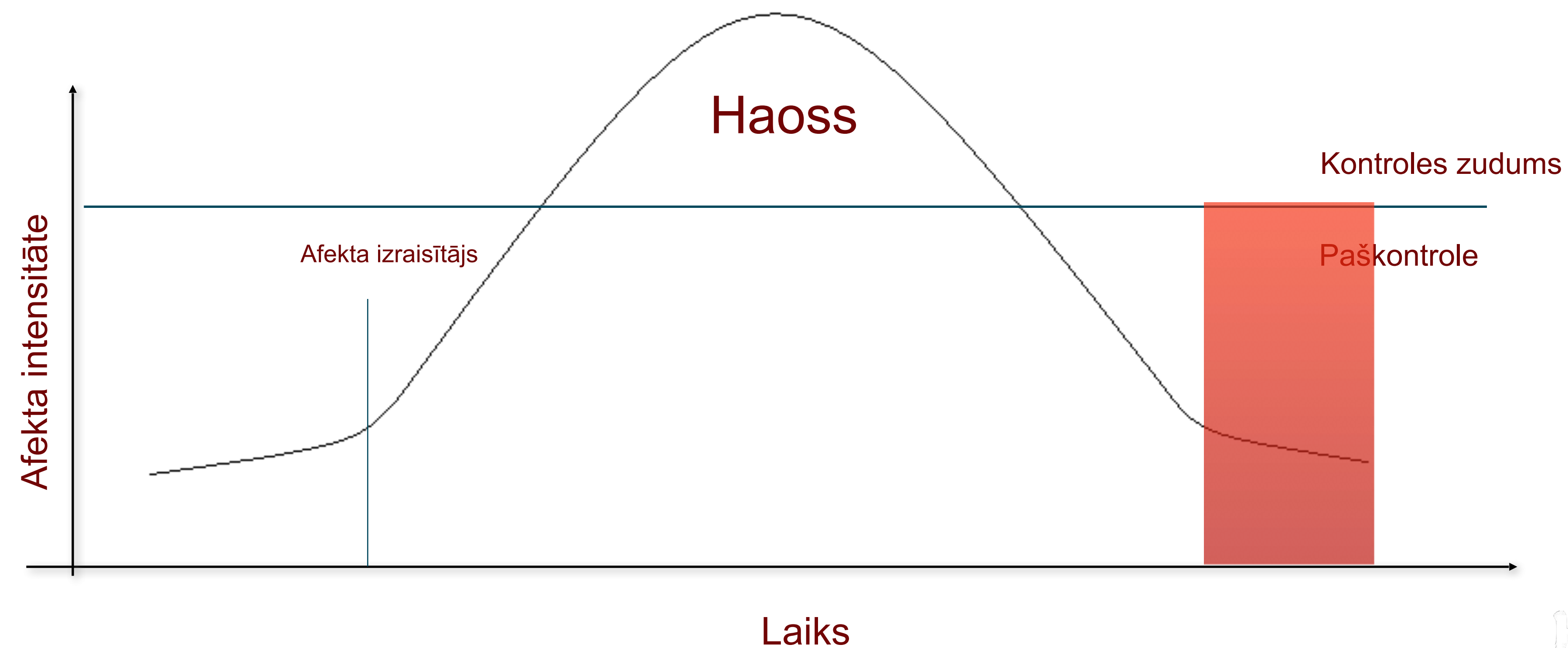
2015

Projekt Særforanstaltning

Udvikling af metode og effektmålingsværktøjer

Afsluttende rapport fra et treårigt udviklingsprojekt, der har udviklet Den Afstemte Pædagogiske metode og hertil hørende effektmålingsværktøjer. Metoden bygger på Low Arousal tænkningen, men er tilpasset dansk socialpædagogisk tradition.

Metode: atkal ikdiena

Darbarīku kastes

- kvalitātes nodrošināšanas modelis

Tikt galā ar smagām situācijām,
tās nesaasinot

Izvērtēt, kāpēc radās tādas
grūtības

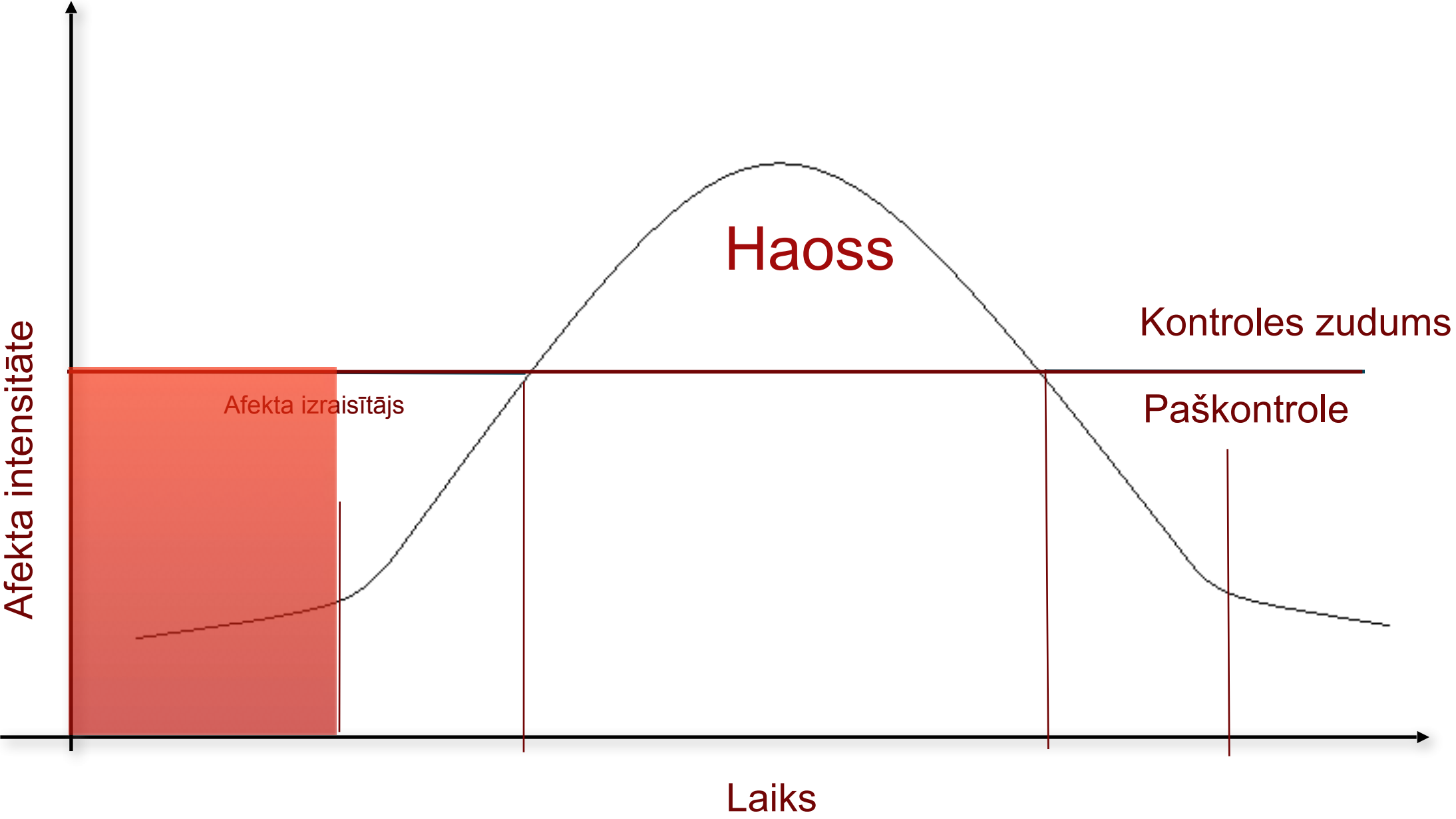
Mainīt - lai situācija neatkārtotos

Ja kaut kas noiet greizi, kaut kur ir pieļauta kļūda

- bet šī kļūda nav cilvēks!

Ikdiena – izvērtēšana

IMPROVED QUALITY OF LIFE BY ACTIVE INTERVENTION WITH THE SWEDISH BPSD REGISTRY

Sibylle Mayer , Eva Granvik, Lennart Minthon, Katarina Nägga

<https://doi.org/10.1016/j.jalz.2014.04.088>

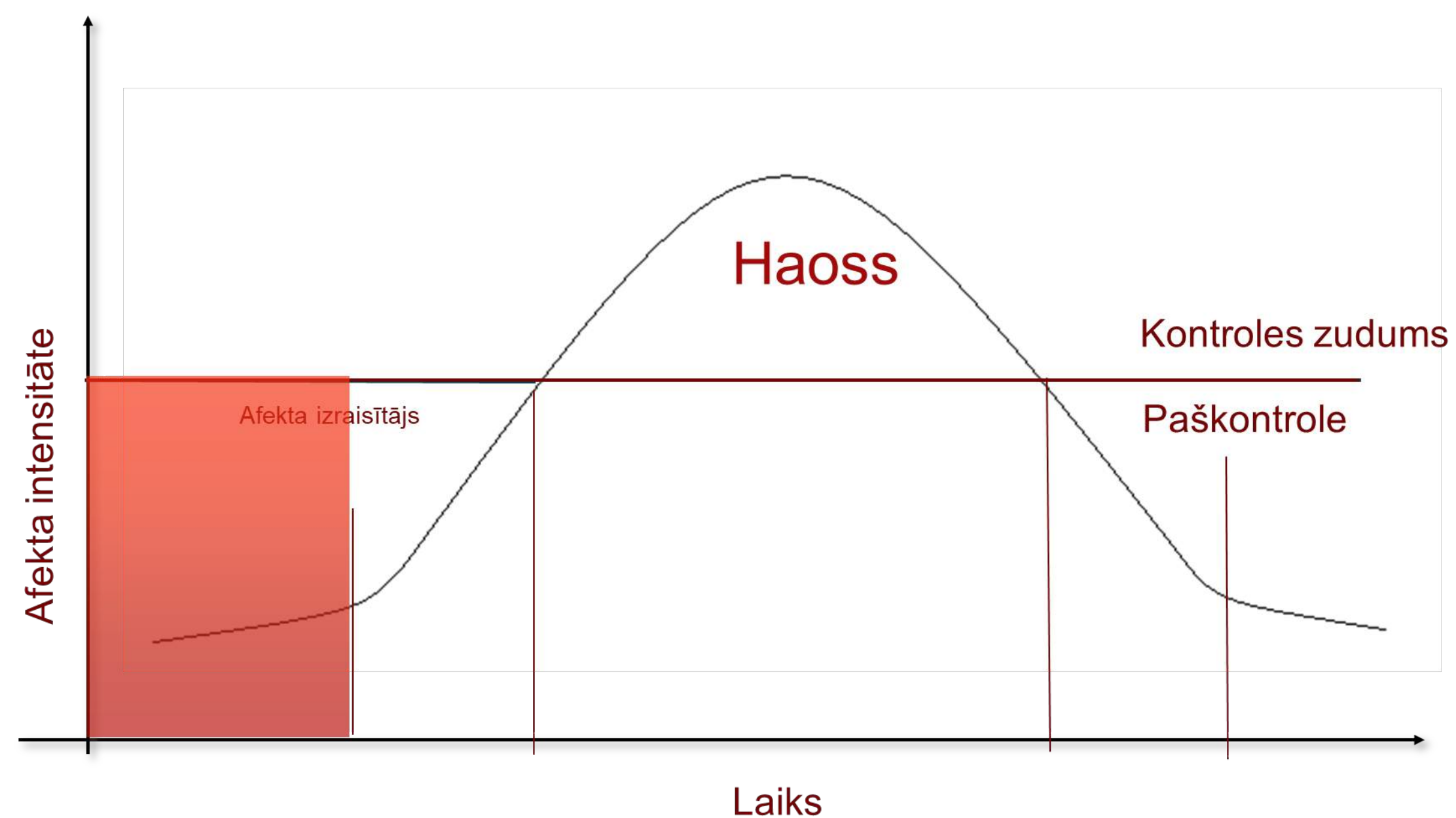

Feedback

Ikdiena – izvērtēšana

- Kas konkrēti notika pusstundā pirms situācijas attīstīšanās?
- Ko mēs gaidījām no cilvēka - ko tam vajadzēja spēt izdarīt?

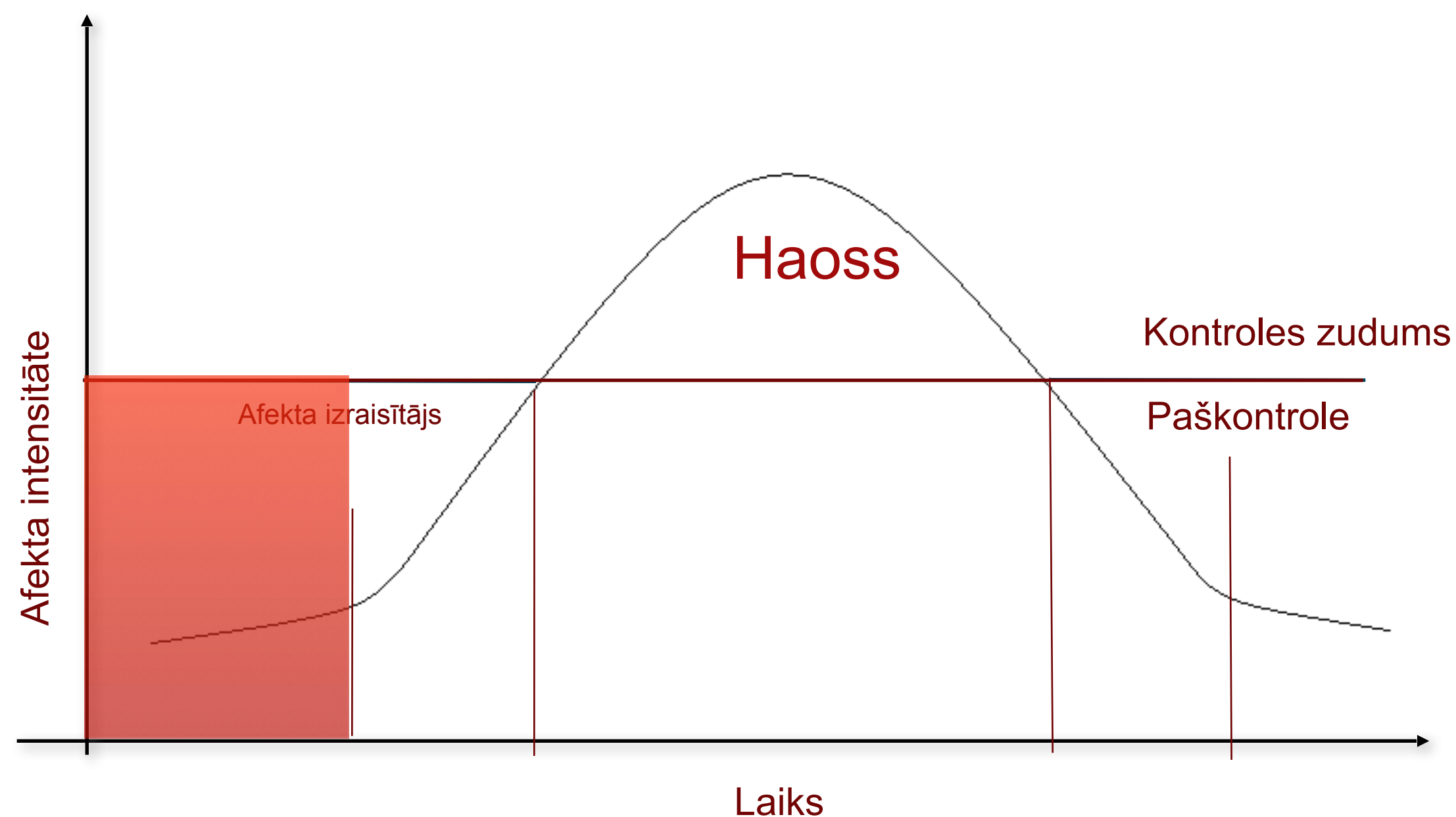

Spēju apzināšana

- spēja saprast savas rīcības sekas
- elastība
- izturība
- impulsu kontrole
- sociālās spējas
- motorisks miers
- uzmanība
- izturība pret stresu
- jutīgums
- komunikācijas spējas
- spēja piemēroties apstākļiem

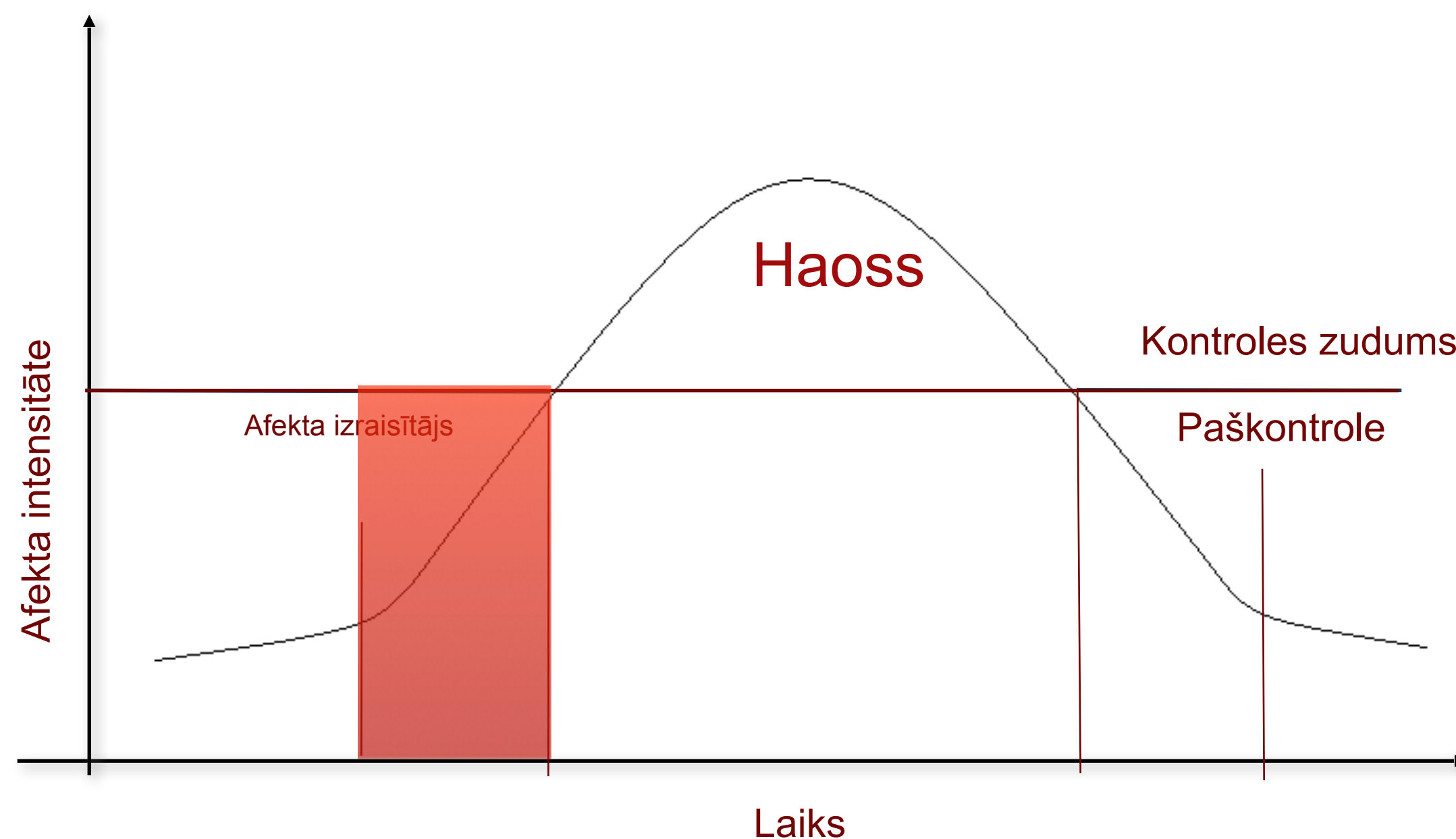

Ikdiena - izvērtēšana

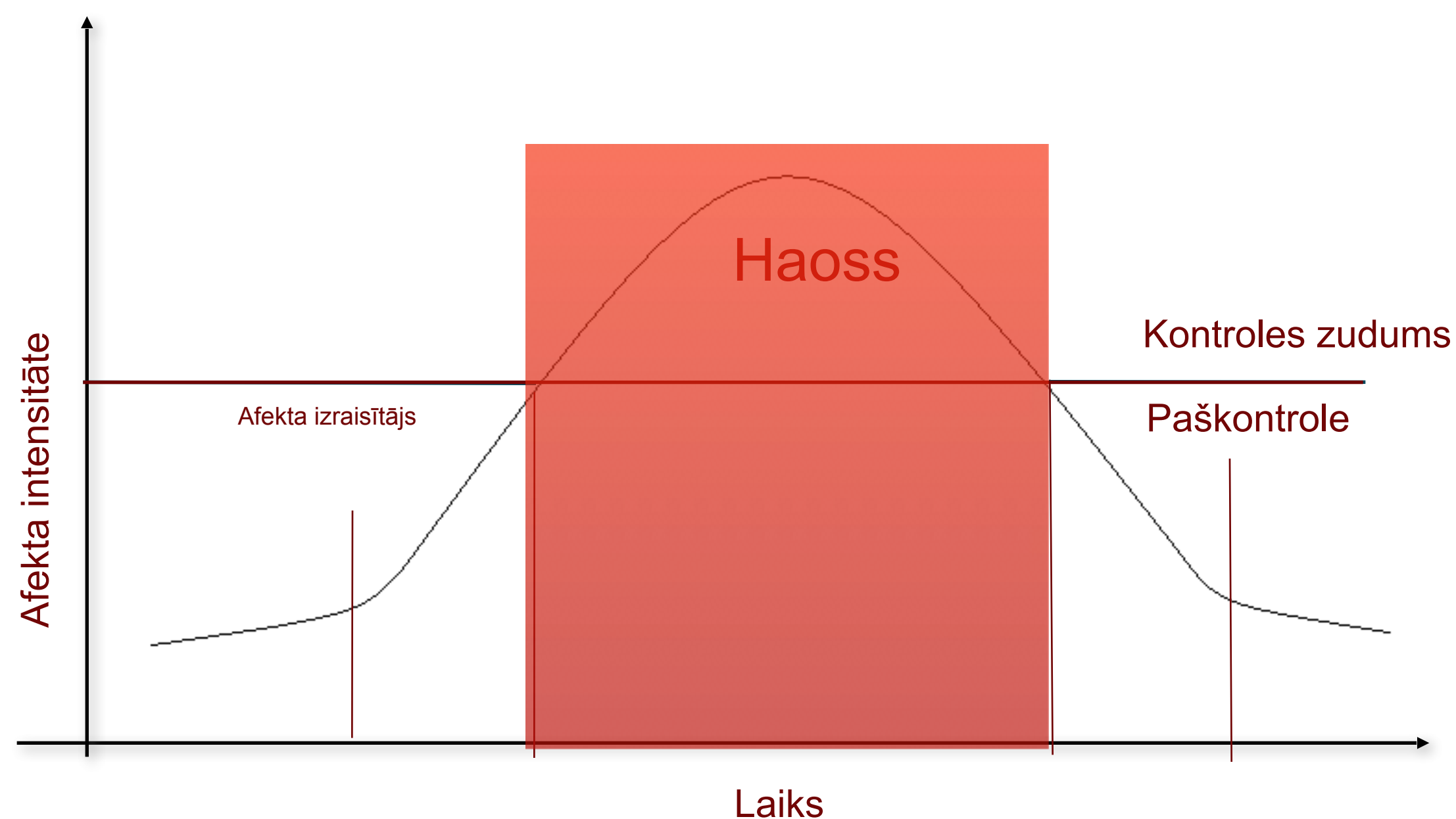
- Kas konkrēti notika pusstundā pirms situācijas rašanās?
- Ko mēs gaidījām no cilvēka - ko tam vajadzēja spēt izdarīt?
- Vai trūka kādu struktūru, kas parasti cilvēkam palīdz tikt galā ar to, ko mēs no viņa gaidījām?
- Vai tas notika vietā, kur bieži rodas sarežģījumi?
- Kas bija afektu izraisošais faktors?
 - Vai cilvēka afekta uzliesmojumu izraisošais faktors bija mūsu uzvedība?
 - Kā rīkoties, lai tas vairs neatkārtotos?

Konflikta saasināšanās stadija - izvērtēšana

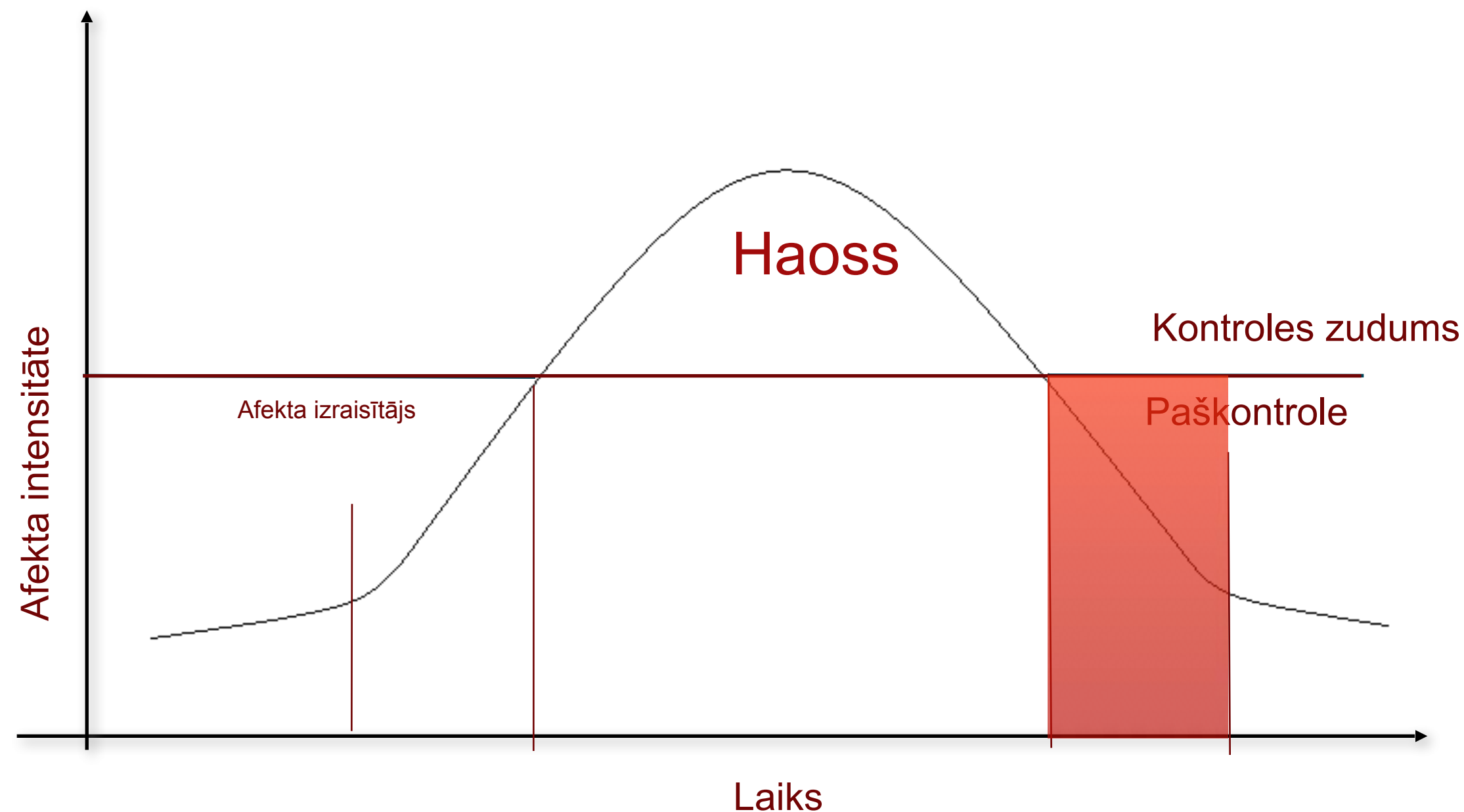
- Kādas stratēģijas cilvēks centās izmēģināt?
 - Vai šīs stratēģijas būtībā bija pieņemamas?
 - Vai cilvēkam bija iespēja sakopot spēkus un saglabāt kontroli?
 - Vai mēs izmantojām risinājumus, kas radīja problēmu cilvēkam, kuru tas savukārt bija spiests risināt?
- Vai situācijas saasināšanās fāzē mēs paaugstinājām cilvēkam izvirzītās prasības?
- Vai mēs izmantojām stratēģijas, lai situācijas saasināšanās fāzē palīdzētu cilvēkam saglabāt paškontroli?
- Vai mēs izmantojām ķermeņa valodu un balss toni, kas veicināja cilvēka spējas saglabāt paškontroli?
- Vai mēs izmantojām novirzīšanas paņēmienus, lai aktīvi palīdzētu cilvēkam saglabāt paškontroli?

Haosa stadija - izvērtēšana

- Vai situācija bija bīstama?
- Ja situācija bija bīstama:
 - vai mēs to ātri un efektīvi pārtraucām, nepalielinot konflikta līmeni?
- Ja situācija nebija bīstama:
 - vai mēs būtu varējuši atturēties no iejaukšanās?
- Vai mūsu uzvedība haosu mazināja vai pastiprināja?

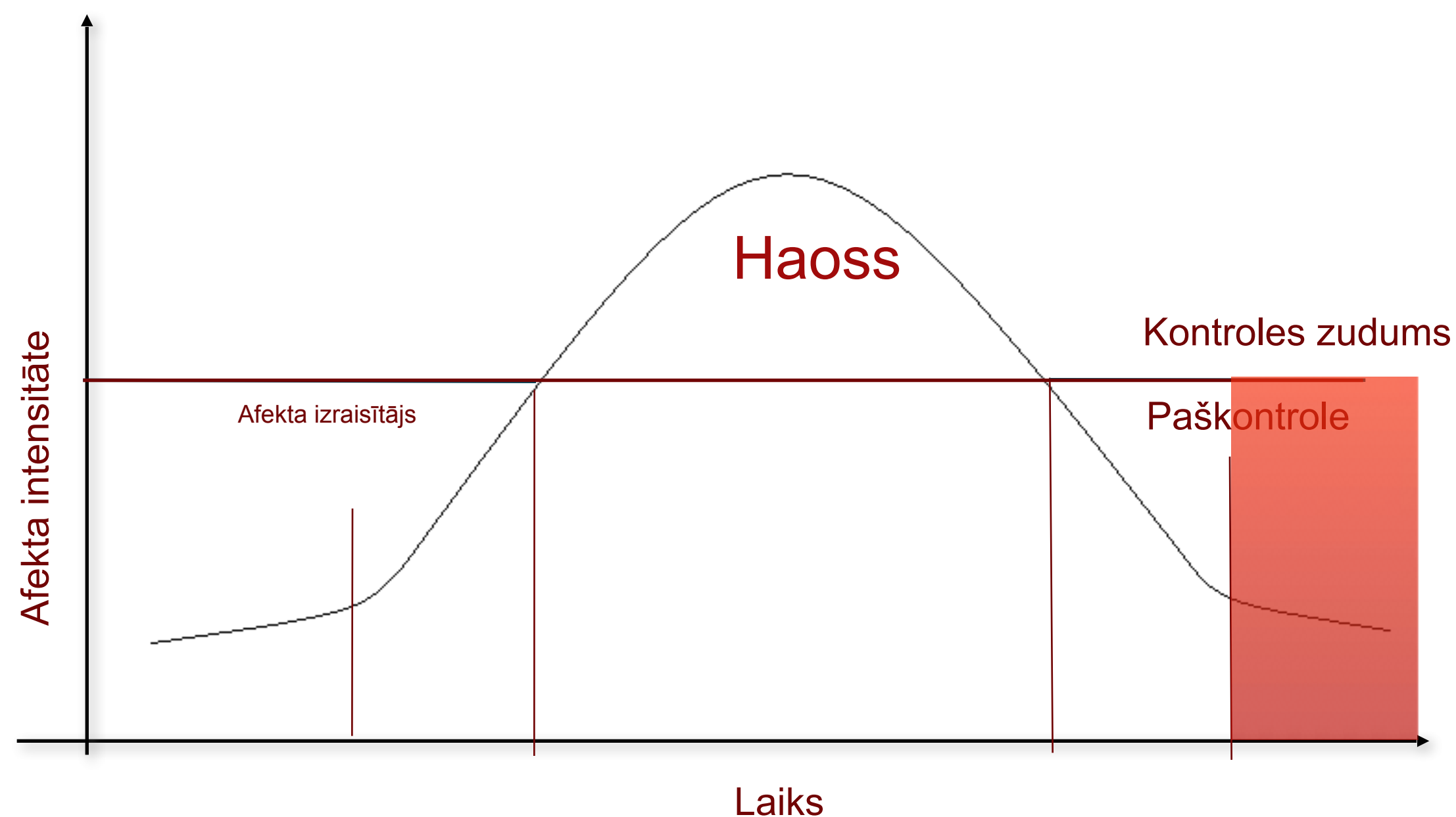
Konflikta intensitātes samazināšanās stadija - izvērtēšana

- Vai cilvēkam tika dota vajadzīgā vieta un miers, lai spētu labi nomierināties?
- Vai mēs darījām ko tādu, kas situāciju atkal saasināja?

Atkal ikdiena - izvērtēšana

- Kas būtu jāmaina, lai situācija neatkārtotos?
- Kā rīkosimies, ja līdzīga situācija atkārtosies vēlreiz?

Darbarīku kastes

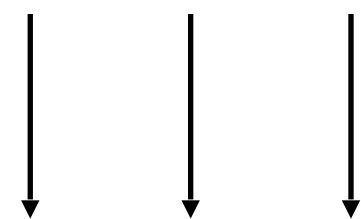
- kvalitātes nodrošināšanas modelis

Tikt galā ar smagām
situācijām, tās nesaasinot
Izvērtēt, kāpēc radās tādas
grūtības

Mainīt - lai situācija
neatkārtotos

Terapijas

Stress

Apzinātība
ACT
MBT
CPS
Brīvprātīga hospitalizācija
Naratīva metode
Līdzjūtība pret sevi

Prasa

- lai cilvēks pats vēlas izmantot terapiju
- lai cilvēks ir spējīgs paveikt darbu

CBT
DBT
MI
Recidīvu novēršana

Struktūrā balstītās metodes
Līdzdalība
Mieru saglabājošā pieeja
Uztveres palīgīdzekļi
Fiziskā vide
Sistemiskās intervences

Simptomi/stratēģijas

- Paškaitniecība
- Selektīvais mutisms
- Anoreksija u.tml.
- Piespiedu domas/
darbības
- Atkarības
- Trauksme
- Depresija
- Psihotiski simptomi

